

Prejeto / Received: 28. 10. 2024

1.02 Pregledni znanstveni članek

1.02 Review article

<https://doi.org/10.54356/MA/2024/UYFR6101>

Objavljeno arhivsko gradivo o zunanji politiki Kraljevine Jugoslavije v času regenstva kneza Pavla Karađorđevića

Žana PLEJIĆ

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
zana.plejic@student.um.si

Izvleček:

V prispevku je predstavljeno objavljeno arhivsko gradivo o zunanji politiki Kraljevine Jugoslavije v času regenstva kneza Pavla, zbrano v zbirki "Yugoslavia, Political diaries 1918–1965". Na začetku prispevka je kot uvod v temo podana kratka predstavitev jugoslovanske zunanje politike, nakar sledi predstavitev samega gradiva, zbirke ter njegova dostopnost in relevantnost pri raziskovanju omenjene tematike.

Ključne besede:

Karađorđevići, knez Pavel, Jugoslavija, Anton Korošec, Velika Britanija, zunanja politika, arhivistika

Abstract:

Published Archival Material on the Foreign Policy of the Kingdom of Yugoslavia during the Reign of Prince Paul Karađorđević

This paper presents published archival material on the foreign policy of the Kingdom of Yugoslavia during the regency of Prince Paul, collected in the collection "Yugoslavia, Political diaries 1918–1965". The paper begins with a brief introduction to Yugoslav foreign policy, followed by an introduction to the material itself, the collection and its accessibility and relevance to research on the topic.

Key words:

Karađorđević, Prince Paul, Yugoslavia, Anton Korošec, Great Britain, foreign policy, archival studies

1 Uvod

Prispevek se ukvarja z objavljenim arhivskim gradivom relevantnim za preučevanje zunanje politike Kraljevine Jugoslavije v tridesetih letih 20. stoletja, v času, ko je knez Pavle Karađorđević postal eden izmed treh regentov mladoletnega Petra II. Karađorđevića in ko se je začela kazati sprememba jugoslovanske zunanjepolitične usmeritve, ki je na koncu pripeljala do pristopa k Trojnemu paktu.

Besedilo prispevka se bo osredotočilo predvsem na dokumente, ki jih je britanska ambasada v Beogradu pošiljala na britansko zunanje ministrstvo ter so objavljeni v zbirki *Yugoslavia, Political diaries 1918–1965* urednika Roberta Jarmana. Dokumenti so bili izdani leta 1997 v Sloughu ter so nepogrešljiv vir za preučevanje politične zgodovine Kraljevine Jugoslavije. Dokumenti vsebujejo letna poročila tako o jugoslovanski notranji in zunanji politiki vse od njenega nastanka leta 1918 pa do leta 1965. Zbirka je razdeljena v štiri knjige, kar bo podrobneje predstavljeno v prispevku.

2 Knez Pavle Karađorđević in njegova zunanja politika

Pavle Karađorđević je bil sin kneza Arsena Karađorđevića (brata kralja Petra I.) in Aurore Demidoff, princese San Donata (Rahten, 2023, str. 398–399). Rodil se je 27. aprila 1893 v Sankt Peterburgu, pri treh letih pa ga je k sebi v Genovo vzel stric Peter I. Karađorđević, ki je po atentatu na kralja Aleksandra Obrenovića leta 1903 zasedel srbski prestol. Pavle je že v svojih zgodnjih letih, ki jih je preživel na srbskem dvoru začel kazati zanimanje za umetnost, med tem ko ga vojskovanje ni pretirano zanimalo (Balfour, 1980, str. 20–24.). Leta 1913 je začel s študijem na Oxfordu, sprejet je bil na fakulteto Christ Church, kar ga je zaznamovalo do konca življenja, saj je spletel mnoga prijateljstva in poznanstva, katera je ohranjal tudi med svojim delovanjem kot knez namestnik. V Veliko Britanijo se je celo življenje rad vračal. V času življenja kralja Aleksandra večje politične vloge ni imel in je ostal odrinjen na stran (Trifković, 1997, str. 162–166).

9. oktobra 1934 je prišlo do atentata na kralja Aleksandra, po katerem je knez Pavle skupaj z dr. Ivom Perovićem in dr. Radenkom Stankovićem postal eden izmed treh regentov takrat mladoletnega Aleksandrovega sina Petra (Peter II. Karađorđević). Perović je bil guverner Hrvaške, Stanković pa je bil profesor medicine na Univerzi v Beogradu. Čeprav bi si naj kralj Aleksander regenstvo zamislil kot telo, je bil knez Pavle tisti, ki je de facto prevzel vodenje države, podeljeval je mandate za sestavo vlade ter vodil notranjo in zunanjo politiko (Balfour, 1980, str. 101; Milovanović, 1963, str. 49; Repe, 2023, str. 550.). Knez Pavle se je oktobra leta 1934 tako znašel pred izjemno težko nalogo, saj so se takrat začeli večji premiki in spremembe moči v evropski politiki. Leta 1933 je na oblast v Nemčiji prišel Adolf Hitler (Balfour, 1980, str. 113–114). Agresivneje pa je začela nastopati tudi fašistična Italija, kjer je bil Benito Mussolini že dlje časa prisoten na politični sceni (npr. Balfour, 1980, str. 113–114). Njegovo vodenje in koncipiranje zunanje politike je bilo razdeljeno med njegove osebne poglede in želje (bil je namreč znan kot velik anglofil) ter evropsko politično situacijo (Krizman, 1975, str. 84).

Takoj po prevzemu funkcije regenta si knez Pavle ni želel spreminjati politike, ki je bila zastavljena v času kralja Aleksandra (več o tem npr. Mithans, 2021; Pelikan, 2021; Rahten, 2021; Griesser-Pečar, 2023). Ta se je v zunanji politiki osredotočil na varovanje meja ter izboljšanje odnosov s sosednjimi državami. Leta 1921 je Kraljevina SHS skupaj z Romunijo in Češkoslovaško stopila v Malo Antanto, leta 1934 pa se je povezala z Grčijo, Romunijo in Turčijo ter ustanovila Balkansko zvezo. Vendar je bil knez Pavle hitro prisiljen spremeniti jugoslovansko zunanjepolitično usmeritev. Njegovo zunanjo politiko lahko delimo na štiri točke: nepriznavanje Sovjetske zveze in posledično zavračanje

diplomatskih odnosov z njo; približevanje Veliki Britaniji na eni strani in na drugi ekonomsko zbliževanje z Nemčijo; ohranjanje celovitosti države, reševanje sporov z bilateralnimi sporazumi in izboljšanje odnosov z Rimom (npr. Krizman, 1975, str. 84; Krizman, 1975, str. 61).

Kmalu po prevzemu regentstva je kot ministrskega predsednika ter zunanjega ministra imenoval Milana Stojadinovića, ki naj bi simpatiziral tako z Veliko Britanijo kot tudi z Nemčijo in Italijo. Vrhunec pozitivnih odnosov sta Kraljevina Jugoslavija in Italija doživeli s podpisom pakta Ciano-Stojadinović leta 1937, ko sta ga podpisala jugoslovanski ministrski predsednik in zunanji minister Milan Stojadinović ter italijanski zunanji minister Galeazzo Ciano. Sporazum je imel političen in gospodarski del. V političnem delu sta se državi zavezali k spoštovanju skupnih meja, skupnem dogovoru v primeru ogroženosti skupnih interesov, k mirnemu reševanju medsebojnih sporov, da na svojem ozemlju ne bosta podpirali aktivnosti, ki bi bile negativno usmerjene ali ogrožale teritorialno integriteto druge države, da bota izboljšali trgovinske odnose. Nobena točka pogodbe ni bila smatrana kot nasprotujoča obveznostim, ki sta jih državi imeli do ostalih držav. Pakt je veljal za časovno obdobje pet let, v veljavo pa je stopil po izmenjavi ratifikacijskih listin.¹

Izboljševanje odnosov z Nemčijo je potekalo počasneje kot z Italijo, začelo pa se je po pogrebu kralja Aleksandra, ko je kot Hitlerjev predstavnik v Jugoslavijo prišel general Hermann Göring, ki je Jugoslavijo zapustil poln občudovanja do kneza Pavla (Balfour, str. 114–115; Milovanović, str. 86). V naslednjih letih je Jugoslavijo obiskal večkrat, saj si je prizadeval za okrepitev trgovine med obema državama (Hadži-Jovanović, str. 63). Junija 1936 je z nalogo pripraviti teren za ekonomski sporazum v Beograd prišel Hjalmar Schacht, vendar večjega napredka še tega leta ni bilo (Balfour, str. 131). Diplomatski obiski v Jugoslavijo so se leta 1937 nadaljevali, ko sta maja in junija Beograd obiskala general Göring in nemški zunanji minister Konstantin baron von Neurath. približevanja pa ni ustavil niti anšlus leta 1938.²

Leta 1939 se je knez Pavle začel zavedati, da Milan Stojadinović ni več primeren za mesto ministrskega predsednika in zunanjega ministra. 3. februarja 1939 je Anton Korošec, ki je med letoma 1935 in 1938 zasedal mesto notranjega ministra, po navodilih kneza Pavla sklical sestanek petih ministrov, kjer so se dogovorili o skupni odpovedi (Rahten, 2018, str. 853; Rahten, 2022, str. 13–14; Gašparić, 2021, str. 382–384; Perovšek, 2021, str. 1035). Kabinet Milana Stojadinovića je bil zrušen, na mestu ministrskega predsednika zamenjal Dragiša Cvetković, kot zunanjega ministra pa je knez Pavle imenoval Aleksandra Cincar-Markovića (Balfour, 1980, str. 162–164; Rahten 2022, 13–14; Gašparić, 2021, str. 382–384). Anton Korošec je do 14. decembra 1940 vodil prosvetno ministrstvo, katero je prevzel junija istega leta (Batič in Ivešić, 2023, str. 173–174). Kljub spremembi v jugoslovanskem političnem vrhu se je približevanje obema državama nadaljevalo, rezultat česar je bilo diplomatsko potovanje kneza Pavla maja in junija 1939 v Italijo in v Nemčijo (npr. Vauhnik, 2017, str. 29, Vauhnik, 1963, str. 58). V času druge svetovne vojne si je knez Pavle sicer prizadeval ohraniti nevtralnost ter sodelovati z Francijo in Veliko Britanijo, vendar neuspešno (npr. Hoptner, 1962, str. 170; Balfour, 1980, str. 189–190, Bakič, 2012, str. 192.) Nemčija je tekom prvih let vojne vedno bolj pritiskala na podpis sporazuma

¹ »YUGOSLAVIA. Annual Report 1937«, *Yugoslavia Political diaries 1918–1965. Vol. 1927–1937 ur. Robert L. Jarman (Slough, 1997), str. 813.*

² »YUGOSLAVIA. Annual Report 1937«, *Yugoslavia Political diaries 1918–1965. Vol. 1927–1937 ur. Robert L. Jarman (Slough, 1997), str. 808–809*

med državama, rezultat česa sta bila dva sestanka. Prvi je potekal novembra 1940 v Berlinu med Hitlerjem in jugoslovanskim zunanjim ministrom Cincar-Markovićem (npr. Balfour, 1980, str. 211–214), drugi pa med Hitlerjem in knezom Pavlom v Berchtesgadnu marca 1941 (npr. Knežević, 1951, str. 43). Rezultat tega je bil jugoslovanski pristop k Trojnemu paktu (npr. Krizman, 1975, str. 84), kateremu je sledil državni udar, knez Pavle pa je odšel v tujino (Perovšek, 2023, str. 349–350).

3 Objavljeno arhivsko gradivo relevantno za preučevanje jugoslovanske zunanje politike v času regentstva kneza Pavla

Ko govorimo o zunanji politiki v času regentstva kneza Pavla Karađorđevića ne moremo mimo usmeritve, ki jo je v času svojega življenja začel kralj Aleksander Karađorđević, saj je njeno poznavanje ključno za razumevanje kasnejših dogodkov. Knez Pavle se je namreč tik po prevzemu regentstva zavezal, da dotedanje usmeritve ne bo spreminjal, saj je sebe dojemal le kot skrbnika Aleksandrovega režima. V svoji zunanji politiki si je prizadeval izboljšati odnose s sosednjimi državami na eni strani, kar je na koncu privedlo do postopnega približevanja silam osi ter ohranjanju dobrih odnosov z Veliko Britanijo na drugi strani (Krizman, str. 84). Zaradi svojega bivanja v Veliki Britaniji tekom svojega študija na Oxfordu ter zaradi svojih osebnih nazorov in poznanstev je celoten čas svojega regentstva ohranjal pro britansko usmeritev, v zgodovininapisje pa se je zapisal kot velik anglofil. Zbirka dokumentov *Yugoslavia. Political diaries 1918–1965* (1997) je tako izredno zanimiva, saj nudi pogled na dogajanje v Kraljevini Jugoslaviji iz vidika Velike Britanije, ki na sprejemanje političnih odločitev ni imela velikega vpliva, pa vendar je bila pomemben faktor v zunanji politiki kneza Pavla.

Zbirka dokumentov *Yugoslavia. Political diaries 1918–1965* je dostopna v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, v osrednji humanistični knjižnici v Ljubljani, ter na inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani, povsod v enem izvodu. Dokumenti, relevantni za preučevanje omenjenega časovnega obdobja, so zbrani v drugi knjigi zbirke *Yugoslavia. Political diaries 1918–1965. Volume 2: 1927–1937* in tretji knjigi *Yugoslavia. Political diaries 1918–1965. Volume 3: 1938–1948*. Za namene prispevka bo podrobneje predstavljena druga knjiga, kjer so zbrani različni diplomatski dokumenti, poročila, opisi in korespondence od leta 1927 do leta 1937. Za preučevanje zunanje politike so pomembna predvsem letna poročila, ki so jih na britansko zunanje ministrstvo pošiljali enkrat letno za minilo leto. Gre za fotokopije dokumentov, ki so nastale za uporabo Britanskega zunanjega ministrstva. Na začetku poročila je navedena serijska številka kopije, naslov dokumenta ter signatura. Poročila lahko vsebujejo tudi kratka pisma oziroma sporočila britanskih diplomatov v Beogradu.

Letna poročila so razdeljena na več odsekov. Struktura letnih poročil bo za namen prispevka prikazana na primeru letnega poročila iz leta 1936, ki je samo eden izmed mnogih letnih poročil, objavljenih v zbirki. Na začetku vsakega poročila je zelo natančno kazalo vsebine, ki prikaže vsebino celotnega poročila ter njegovo sestavo, kar znatno olajša njegovo prebiranje. Dokument obsega vse skupaj obsega kar 263 strani, razdeljeno pa je na 8 poglavij:

1. Uvod, kjer je kratek opis splošne politične situacije ter opis vodilnih političnih oseb tistega leta. Opisi ne vsebujejo samo biografskih podatkov temveč veliko krat tudi osebne opazke britanskih diplomatov ter njihovo oceno.
2. Zunanji odnosi, ki je za raziskovanje jugoslovanske zunanje politike v času regentstva kneza Pavla najpomembnejše poglavje. To poglavje je dodatno razdeljeno na podpoglavja. Odnosi z tujimi državami se delijo na odnose z državami Male antante in Balkanske antante, kjer so podana poročila o poteku

konferenc in sestankov, ki so potekale tega leta ter vsa vprašanja, ki so se obravnavala tekom leta. Nato so odnosi z državami Balkana, srednje Evrope, Velikimi silami ter Španijo. Vsako podpoglavje vsebuje zelo natančne opise dogodkov, sporazumov, komunikacij, diplomatskih obiskov, ki so potekala med državama.

3. Društvo narodov, ki je sestavljeno z poročilom o vseh za Kraljevino Jugoslavijo pomembnih temam, ki so se dogajali tekom leta. Na primeru leta 1936 je na primer ključnega pomena Italijansko abesinska vojna ter sankcije, ki jih je Društvo narodov izvolilo proti Italiji in so ključno vplivale na jugoslovansko trgovino.
4. Premirja
5. Notranja politika, kjer je najprej podan opis celotne politične situacije, nato pa je poročilo ponovno razdeljeno na več podpoglavij. V tem delu letnega poročila so podane predvsem analize političnega dogajanja v državi, opisi sprememb v vladi in parlamentu, analiza politične stabilnosti v državi, opozicija, komunizem, demonstracije.
6. Vojska je eno izmed večjih podpoglavij letnega poročila ter zajema poročila o strukturi vojske, generalštabu, organizaciji vojske ter treningu, analize o pripravljenosti na vojno. Poglavje prav tako vsebuje tudi opise odnosov med vojaškimi odnosi držav Male in Balkanske antante ter poročila o obiskih pomembnejših vojaških oseb.
7. Mornarica, kjer so poročila o delovanju, organizaciji ter stanju jugoslovanske mornarice. To poglavje je eno izmed krajših poglavij v celem poročilu, kar govori tako o stanju jugoslovanske mornarice kot pomembnosti, ki so ji pripisovali.
8. Letalstva je zadnje poglavje, kjer so prav tako poročila o delovanju in organizaciji, spremembah, analize vojne pripravljenosti.³

Za preučevanje jugoslovanske zunanje politike v času regenstva kneza Pavla je najbolj relevantno drugo ter tretje poglavje, velikokrat pa lahko pomembne dogodke, povezane z zunanjo politiko zasledimo v ostalih poglavjih. V tem delu lahko najdemo poročila, povezana z vsemi pomembnejšimi dogodki, diplomatskimi obiski, pogovori ter sporazumi, ki so bili sklenjeni z skoraj vsako Evropsko državo. Tukaj je potrebno omeniti, da so poročila veliko krat dopolnjena z osebnimi komentarji, lastnimi interpretacijami in analizami diplomatov, ki so poročila pisali. Velikokrat so tudi vključene lastne korespondence, ki so jih diplomati imeli z določenimi političnimi osebnostmi. Dokumenti so tudi zanimivi, saj na nekaterih mestih vključujejo analize poročanja jugoslovanskih časnikov, ki prav tako predstavljajo pomemben vir preučevanju zanjepolitičnih dogodkov. Dokumenti tako predstavljajo pomemben vir ne samo za preučevanje odnosov, ki jih je Kraljevina Jugoslavija imela s ostalimi evropskimi državami, temveč tudi za razumevanje stališča, ki ga je do nje imela Velika Britanija.

4 Sklepne misli

Gradivo, objavljeno v zbirki zbirki *Yugoslavia, Political diaries 1918–1965* raziskovalcu omogoča poglobljen pogled v zunanje politično dogajanje Kraljevine Jugoslavije. Zaradi svoje lahke dostopnosti, gradivo je namreč dostopno v Narodni in univerzitetni knjižnici, in dobre preglednosti gradiva je zanimiv dodatek pri preučevanju jugoslovanske zunanje politike. Prav tako je zanimiv dodatek k raziskovanju, saj nudi ne samo poročila in analize o pomembnih dogodkih, temveč tudi pogled iz tretje strani

³ Pri tem je potrebno omeniti, da vsa letna poročila niso identična temu ter se lahko razlikujejo.

oziroma strani, ki v dogajanje ni bila direktno vpletena. Dokumenti velikokrat nudijo tudi lastne ocene oseb in dogodkov, zaradi česar predstavljajo dobro komponento pri raziskovanju jugoslovanske politične zgodovine.

5 Viri in literatura

- Jarman, R., L. (ur.) (1997).** *Yugoslavia. Political diaries 1918–1965. Volume 2: 1927–1937.* Slough: Archive Editions.
- Balfour, N., Mackay S. (1980).** *Paul of Yugoslavia. Britain's Maligned Friend.* London: Hamish Hamilton.
- Batič, M., Ivešić, T. (2023).** Idejnopolitični profil Antona Korošča v tridesetih letih 20. stoletja. *Studia Historica Slovenica*, 23 (2023) 1. <https://doi.org/10.32874/shs.2023-05>
- B. Milovanović, N. (1963).** *Od marseljskog atenatata do trojnog pakta.* Zagreb: Epoha.
- Jarman, R. L. (ur.) (1997).** *Yugoslavia. Political diaries 1918–1965. Volume 2: 1927–1937.* Slough (UK): Archive Editions.
- Jarman, R. L. (ur.) (1997).** *Yugoslavia. Political diaries 1918–1965. Volume 3: 1938–1948.* Slough (UK): Archive Editions.
- Krizman, B. (1975).** *Vanjska politika Jugoslavenske države 1918–1941.* Zagreb: Školska knjiga.
- Gašparič, J. (2021).** Anton Korošec in padec vlade Milana Stojadinovića. O zarotah in zarotniki. *Studia Historica Slovenica* 21 (2), str. 363–398. Maribor: Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.
- Griesser-Pečar, T. (2023).** Slovenska katoliška cerkev in Karađorđevići. *Studia Historica Slovenica* 23 (2), str. 361–396. Maribor: Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.
- Mithans, G. (2021).** Anton Korošec in apostolski nuncij Ermenegildo Pellegrinetti: politični katolicizem, manjšinsko vprašanje in konkordat med Svetim sedežem in Kraljevino Jugoslavijo. *Studia Historica Slovenica* 21 (2), str. 435–472. Maribor: Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.
- Pelikan, E. (2021).** Anton Korošec in slovenska manjšina na Primorskem med obema vojnama. *Studia Historica Slovenica* 21 (2), str. 399–434. Maribor: Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.
- Perovšek, J. (2021).** Liberalci in Anton Korošec v letih 1918–1940. *Acta Historiae* 29 (4), str. 1015–1044. Koper: Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko.
- Perovšek, J. (2023).** Karađorđevići in slovenske politične stranke 1918–1941. *Studia Historica Slovenica* 23 (2), str. 313–360. Maribor: Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.
- Rahten, A. (2022).** Anton Korošec na dvoru Karađorđevićev. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 58 (2–3), str. 5–18. Maribor: Zgodovinsko društvo v Mariboru.
- Rahten, A. (2023).** Zunanjepolitični koncept kneza Pavla. *Studia Historica Slovenica* 23 (2), str. 397–426. Maribor: Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.
- Rahten, A. (2018).** Račun brez Korošča? Dileme očeta Jugoslavije ob ustanovitvi Banovine Hrvaške. *Studia Historica Slovenica* 18 (3), str. 845–881. Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.
- Rahten, A. (2021).** Koroščev državnopravni koncept v ustanovni dobi Kraljevine Srbov Hrvatov in Slovencev. *Studia Historica Slovenica* 21 (2), str. 327–362. Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.

- Repe, B. (2023).** Karađorđevići in vladarska ideologija pri Slovencih. *Studia Historica Slovenica* 23 (2), str. 529–526. Maribor: Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča.
- Vauhnik, V. (1963).** O politiki kneza Pavla, *Zbornik Svobodne Slovenije* 15 str. 56–61.
- Vauhnik, V. (2017).** Pod krinko. Na preži za Hitlerjevimi vojnimi načrti. Ljubljana: Modrijan.
- Hoptner, J., B. (1962)** Yugoslavia in Crisis 1934–1941. New York: Columbia University Press.
- Trifković, S., Radan, P. (ur.) (1997).** Prince Pavle Karađorđević, *The Serbs and their Leaders in the Twentieth Century*, str. 158–203. London: Routledge.
- Krizman, B. (1975).** Italija u politici kralja Aleksandra i kneza Pavla (1918–1941). *Časopis za suvremenu povijest* 7 (1), str. 33–96. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.
- Bakić, D. (2012).** The port of Salonika in Yugoslav foreign policy 1919–1941. *Balkanica* 43, str. 193–219. Belgrade: Institute for Balkan studies.
- Knežević, L. R. (1951).** Prince Paul, Hitler and Salonika. *International Affairs* 27 (1) str. 38–44. Oxford: Royal Institute of International Affairs.

SUMMARY

PUBLISHED ARCHIVAL MATERIAL ON THE FOREIGN POLICY OF THE KINGDOM OF YUGOSLAVIA DURING THE REIGN OF PRINCE PAUL KARADORĐEVIĆ

Žana PLEJIĆ

Faculty of Arts, University of Maribor, Slovenia

zana.plejic@student.um.si

This article addresses the issue of published archival records that are relevant for researching Yugoslavia's foreign policy in the 1930's, in time when Prince Paul Karađorđević became the regent of the underage Peter II Karađorđević in 1934 after the assassination of King Alexander. He became one of the three regents along with Ivo Perović and Radenko Stanković. His foreign policy was based on improving relations with Germany and Italy, which was often in conflict with his personal beliefs, as he was pro-British. This was the time of change in Yugoslavia's foreign policy, which eventually led to the accession to the Tripartite Pact.

Collection Yugoslavia, Political diaries 1918–1965 was edited by Robert Jarman and consist of documents that the British Embassy in Belgrade sent to the British Foreign Ministry. The documents were published in 1997 in Slough and are an indispensable source for studying the political history of the Kingdom of Yugoslavia. The documents contain annual reports on both Yugoslav internal and foreign policy from its inception in 1918 to 1965. The collection is divided into four books, the second one being the most important for studying foreign policy of that time. The annual reports sent to the British Foreign Office once a year are especially important. The documents are photocopies created for the use of the British Foreign Office. The reports are often supplemented with personal comments, interpretations and analyzes of the diplomats who wrote them. The documents can also include analyzes of reports from Yugoslav newspapers, which also represent an important source for the study of foreign policy events. Reports are divided into chapters, the most relevant being the one about external relations. Relations with foreign countries are divided into relations with the countries of the Little Entente, Balkan Entente, countries of the Balkans, Central Europe, the Great Powers and Spain.